

POSTANOWIENIE

Dnia 24 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Duś (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jacek Wygoda

SSN Konrad Wytrykowski

Protokolant Anna Rusak

przy udziale Zastępcy Głównego Rzecznika Dyscyplinarnego Krajowej Izby
Radców Prawnych radcy prawnego Dariusza Drozdowskiego
w sprawie radcy prawnego M. D.

po rozpoznaniu w Izbie Dyscyplinarnej na rozprawie w dniu 24 maja 2022 r. kasacji
obrońcy obwinionej od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby
Radców Prawnych w W. z dnia 12 października 2021 r., sygn. akt WO-[...]

postanowił:

I. oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną;

II. zasądzić od obwinionej radcy prawnego M. D. na rzecz Skarbu
Państwa kwotę 20 (dwudziestu) złotych tytułem kosztów
postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Wnioskiem z dnia 18 lutego 2021 r. Rzecznik Dyscyplinarny Okręgowej Izby
Radców Prawnych w P. wystąpił do Okręgowego Sądu Dyscyplinarnego Okręgowej
Izby Radców Prawnych w P. o ukaranie radcy prawnego M. D. obwinionej o to, że
w okresie od 1 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2017 r. nie wypełniła obowiązku
doskonalenia zawodowego, tj. o przewinienie dyscyplinarne określone w art. 64 ust.
1 ustawy o radcach prawnych w zw. z art. 6 i art. 14 Kodeksu Etyki Radcy
Prawnego oraz § 7 ust. 1 Uchwały nr 103/IX/2015 KIRP z dnia 11 grudnia 2015 r. w

sprawie Regulaminu Zasad Wypełniania Obowiązku Doskonalenia Zawodowego przez Radców Prawnych i Zadań Organów Samorządu Służących Zapewnieniu Przestrzegania tego Obowiązku (akta postępowania sygn. R.D. [...] /1, k. 32).

Okręgowy Sąd Dyscyplinarny przy Okręgowej Izbie Radców Prawnych w P. orzeczeniem z dnia 25 marca 2021 r., sygn. akt OSD[...], uznał obwinioną radcę prawną M. D. winną popełnienia zarzucanego jej przewinienia dyscyplinarnego i wymierzył jej karę nagany. Ponadto, na podstawie art. 70⁶ ustawy o radcach prawnych obciążył obwinioną radcę prawną M. D. kosztami postępowania dyscyplinarnego w wysokości 2.500 zł (k. 12 – 15).

Odwołanie od tego orzeczenia wniósł obrońca obwinionej, zarzucając zaskarżonemu orzeczeniu obrazę przepisów prawa materialnego, a mianowicie naruszenie:

„1. art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 06.07.1982 r. o radcach prawnych w zw. z art. 6 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego poprzez uznanie, że obwiniona dopuściła się naruszenia powołanej regulacji, mimo, że z okoliczności sprawy nie wynikało aby wykonywała czynności zawodowe nierzetelnie, niezgodnie z prawem, zasadami etyki lub dobrymi obyczajami;

2. art. 70 ust. 1 ustawy z dnia 06.07.1982 r. o radcach prawnych polegające na wszczęciu postępowania dyscyplinarnego, mimo przedawnienia karalności zarzucanego obwinionej czynu;

3. art. 70 ust. 2 ustawy z dnia 06.07.1982 r. o radcach prawnych poprzez jego błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że przedłużenie okresu przedawnienia następuje z momentem podjęcia przez rzecznika dyscyplinarnego decyzji o wszczęciu dochodzenia podczas gdy, w ocenie obwinionej, skutek taki następuje dopiero z momentem doręczenia obwinionemu postanowienia o przedstawieniu zarzutów” oraz obrazę przepisów postępowania, która mogła mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, a mianowicie naruszenie:

„1. art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy o radcach prawnych polegające na wszczęciu i prowadzeniu postępowania dyscyplinarnego, a następnie na uznaniu obwinionej za winną popełnienia zarzucanego jej czynu i wymierzeniu jej kary nagany, mimo przedawnienia karalności zarzucanego obwinionej czynu;

2. art. 313 § 1 k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy z dnia 06.07.1982 r. o radcach prawnych poprzez jego niezastosowanie, a w konsekwencji błędne przyjęcie, że wszczęcie postępowania dyscyplinarnego nastąpiło z momentem podjęcia przez rzecznika dyscyplinarnego decyzji o wszczęciu dochodzenia, podczas gdy z przepisu tego wynika, że wszczęcie postępowania w stosunku do obwinionego następuje z momentem sporządzenia postanowienia o przedstawieniu zarzutów i jego ogłoszenia lub doręczenia obwinionemu;

3. art. 424 § 2 k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy z dnia 06.07.1982 r. o radcach prawnych poprzez brak uzasadnienia w zaskarżonym orzeczeniu obciążenia obwinionej kosztami postępowania dyscyplinarnego w wysokości 2.500 zł, tj. w kwocie zbliżonej do górnej granicy zryczałtowanych kosztów wynikających z Uchwały Krajowej Rady Radców Prawnych nr 86/IX/2015 z dnia 20 marca 2015 r. w sprawie określenia wysokości zryczałtowanych kosztów postępowania dyscyplinarnego” (akta postępowania sygn. R.D. [...] /1, k. 76 – 77).

Podnosząc powyższe zarzuty, obrońca obwinionej wniósł o:

1. uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i umorzenie postępowania dyscyplinarnego, ewentualnie o zmianę zaskarżonego orzeczenia i uniewinnienie obwinionej od zarzucanego jej czynu;
2. uchylenie rozstrzygnięcia o kosztach zawartego w pkt II zaskarżonego orzeczenia;
3. obciążenie Okręgowej Izby Radców Prawnych w P. kosztami obrony obwinionej w postępowaniu przed Okręgowym Sądem Dyscyplinarnym według norm przepisanych;
4. obciążenie Krajowej Izby Radców Prawnych kosztami obrony obwinionej w postępowaniu przed Wyższym Sądem Dyscyplinarnym według norm przepisanych (akta postępowania sygn. R.D. [...] /1, k. 77).

Ponadto, w razie nieznaalezienia podstaw do uwzględnienia odwołania obrońca obwinionej wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia w zakresie zryczałtowanych kosztów postępowania dyscyplinarnego poprzez obniżenie wysokości zasądzonych od obwinionej na rzecz Okręgowej Izby Radców Prawnych w P. kosztów

postępowania z kwoty 2.500 zł do 500 zł. (akta postępowania sygn. R.D. [...]1, k. 77).

Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych w W. orzeczeniem z dnia 25 marca 2021 r., sygn. akt OSD-[...], zmienił zaskarżone orzeczenie w ten sposób, że koszty postępowania przed Okręgowym Sądem Dyscyplinarnym przy Okręgowej Izbie Radców Prawnych w P. obniżył do kwoty 1.500 zł, a w pozostałym zakresie utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie. Ponadto zasądzone od obwinionej koszty postępowania odwoławczego w kwocie 1.500 zł na rzecz Krajowej Izby Radców Prawnych w W. (k. 6 – 8).

Kasację od orzeczenia Wyższego Sądu Dyscyplinarnego Krajowej Izby Radców Prawnych w W. wydanego w dniu 12 października 2021 r. wywiódł obrońca obwinionej zaskarżając je w całości (k. 3 – 6). Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił na podstawie art. 62³ ustawy o radcach prawnych:

„1. obrazę przepisów postępowania, która mogła mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia, a mianowicie naruszenie:

1. art. 68³ ust. 2 ustawy z dnia 06.07.1982 r. o radcach prawnych oraz art. 6 k.p.k. w zw. z art. 71¹ pkt 1 ustawy o radcach prawnych, poprzez rozpoznanie sprawy pod nieobecność obwinionej, mimo iż obwiniona usprawiedliwiła swoją nieobecność oraz wniosła o odroczenie posiedzenia;
2. art. 437 § 2 w zw. z art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy o radcach prawnych poprzez uznanie, że w sprawie nie zachodzą okoliczności uzasadniające umorzenie postępowania pomimo przedawnienia karalności zarzuconego obwinionej przewinienia dyscyplinarnego, co stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą z art. 439 § 1 pkt 6 k.p.k.;
3. art. 437 § 2 w zw. z art. 17 § 1 pkt 3 k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy o radcach prawnych poprzez uznanie, że w sprawie nie zachodzą okoliczności uzasadniające umorzenie postępowania pomimo wykazania znikomej społecznej szkodliwości zarzuconego obwinionej czynu;
4. art. 437 § 2 k.p.k. w zw. z art. 74¹ pkt 1 ustawy o radcach prawnych poprzez oddalenie odwołania i nie wydanie orzeczenia uniewinniającego obwinioną mimo, iż w sprawie zachodziła negatywna przesłanka procesowa określona

w art. 17 § 1 pkt 1 k.p.k. polegająca na tym, że obwiniona nie dopuściła się zarzucanego jej przewinienia dyscyplinarnego;

5. art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. poprzez uzasadnienie orzeczenia w sposób niewyczerpujący oraz nieustosunkowanie się do wszystkich zarzutów podniesionych w odwołaniu;

2. obrazę przepisów prawa materialnego, a mianowicie naruszenie:

1. art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 06.07.1982 r. o radcach prawnych w zw. z art. 6 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego poprzez uznanie, że obwiniona dopuściła się naruszenia powołanej regulacji, mimo, że z okoliczności sprawy nie wynikało aby wykonywała czynności zawodowe nierzetelnie, niezgodnie z prawem, zasadami etyki lub dobrymi obyczajami;
2. art. 64 ust. 1 ustawy z dnia 06.07.1982 r. o radcach prawnych w zw. z art. 14 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego poprzez uznanie obwinionej za winną zarzucanego jej przewinienia dyscyplinarnego mimo znikomego stopnia społecznej szkodliwości czynu;
3. art. 70 ust. 1 ustawy z dnia 06.07.1982 r. o radcach prawnych polegające na prowadzeniu postępowania dyscyplinarnego oraz uznanie obwinionej za winną popełnienia zarzucanego jej czynu, pomimo przedawnienia jego karalności;
4. art. 70 ust. 2 ustawy z dnia 06.07.1982 r. o radcach prawnych poprzez jego błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że przedłużenie okresu przedawnienia następuje z momentem podjęcia przez rzecznika dyscyplinarnego decyzji o wszczęciu dochodzenia podczas gdy w ocenie obwinionej skutek taki następuje dopiero z momentem doręczenia obwinionemu postanowienia o przedstawieniu zarzutów" (k. 3-3v).

Podnosząc powyższe zarzuty obrońca wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości i umorzenie postępowania, względnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i uniewinnienie obwinionej" (k. 3v – 4).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja obrońcy obwinionej okazała się oczywiście bezzasadna, co skutkowało jej oddaleniem.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że zgodnie z normatywnym brzmieniem art. 62³ ustawy o radcach prawnych kasacja w postępowaniu dyscyplinarnym radców prawnych może być wniesiona z powodu rażącego naruszenia prawa, jak również rażącej niewspółmierności kary dyscyplinarnej. Do postępowania dyscyplinarnego na mocy art. 74¹ pkt 1 ustawy o radcach prawnych w sprawach nieuregulowanych stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania karnego. W myśl zaś art. 536 k.p.k. Sąd Najwyższy rozpoznaje kasację w granicach zaskarżenia i podniesionych zarzutów, a w zakresie szerszym - tylko w wypadkach określonych w art. 435, 439 i 455 kpk. W postępowaniu kasacyjnym występuje zasada związania sądu zarzutami, co z kolei implikuje konieczność precyzyjnego ich formułowania przez autorów tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia.

Podstawą odpowiedzialności dyscyplinarnej radców prawnych są przepisy ustawy o radcach prawnych. Zgodnie z art. 64 ust. 1 wymienionej ustawy: "Radcowie prawni i aplikanci radcowscy podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej za postępowanie sprzeczne z prawem, zasadami etyki lub godnością zawodu bądź za naruszenie swych obowiązków zawodowych". We wskazanej normie prawnej *expressis verbis* wskazano, że podstawą odpowiedzialności dyscyplinarnej radców prawnych są czyny sprzeczne, m. in. z zasadami etyki zawodowej, które to stanowią o wzorcowej powinności zachowania radcy prawnego, do której zobowiązany jest on zarówno w życiu prywatnym, jak i zawodowym (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 11.06.2019 r., II DSI 16/19, OSNID 2020, nr 2).

Rozpoznając przedmiotową kasację, Sąd Najwyższy zwraca uwagę, że art. 60 pkt 8 lit. h ustawy o radcach prawnych przewiduje kompetencję dla Krajowej Rady Radców Prawnych w zakresie uchwalania regulaminów „dotyczących dopełnienia obowiązku zawodowego radców prawnych w zakresie doskonalenia zawodowego i uprawnień organów samorządu służących zapewnieniu przestrzegania tego obowiązku przez radców prawnych”. W oparciu o wskazaną normę kompetencyjną Krajowa Rada Radców Prawnych uchwala nr 103/IX/2015

z dnia 11 grudnia 2015 r. w sprawie Regulaminu zasad wypełniania obowiązku doskonalenia zawodowego przez radców prawnych i zadań organów samorządu służących zapewnieniu przestrzegania tego obowiązku (dalej: uchwała nr 103/IX/2015 KIRP) – określiła obowiązki radców prawnych w przedmiocie doskonalenia zawodowego oraz uprawnień organów samorządu służących zapewnieniu przestrzegania tego obowiązku przez jego członków. Wymieniony regulamin jest więc zgodny z aktami wyższego rzędu. Tym samym uprawnienia samorządu zawodowego radców prawnych w zakresie odpowiedniego reagowania w przypadku stwierdzenia naruszenia prawa wewnętrznego, a w konsekwencji wszczynania w związku z tym postępowania dyscyplinarnego względem radców prawnych uchylających się od obowiązków wypełniania postanowień uchwalonego regulaminu nie powinny być kwestionowane.

Na gruncie niniejszej, sprawy stan faktyczny oraz kwalifikacja prawna przyjęta przez organy samorządu radców prawnych w zakresie zachowania obwinionej nie budzą żadnych wątpliwości. Do owej konstatacji prowadzi udowodniony fakt nieuczestniczenia przez obwinioną w obowiązkowych szkoleniach, a także jej winy w niedopełnieniu tego obowiązku. Zgodnie z § 7 ust. 1 uchwały nr 103/IX/2015 KIRP „Obowiązek doskonalenia zawodowego uważa się za wypełniony jeżeli w każdym cyklu szkoleniowym radca prawny uzyska co najmniej 40 punktów szkoleniowych, w tym co najmniej 20 punktów za udział w formach doskonalenia zawodowego organizowanych przez samorząd radców prawnych.” Ponadto § 11 uchwały nr 103/IX/2015 KIRP stanowi, że „Nieuzyskanie przez radcę prawnego minimalnej wymaganej liczby punktów szkoleniowych jest równoznaczne z niewypełnieniem obowiązku doskonalenia zawodowego”. Zważyć należy, że radca prawny M. D. spośród wymaganych 40 punktów szkoleniowych w okresie od 1 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2017 r. - nie uzyskała ani jednego, gdyż nie uczestniczyła w żadnym ze szkoleń. Względem powyższego Sąd Najwyższy w składzie tu obecnym stwierdził, że wina w niedopełnieniu ciążącego na obwinionej obowiązku ma charakter rażący, a naruszenie obowiązku doskonalenia zawodowego jest oczywiste i bezspeczne.

Organy samorządu zawodowego radców prawnych zostały postawione przed wyborem wszczęcia postępowania dyscyplinarnego albo akceptowania owego naruszenia. Niemniej w przypadku stwierdzenia podstaw odpowiedzialności dyscyplinarnej z art. 64 § 1 i 1a ustawy o radcach prawnych samorząd ten ma obowiązek, na zasadzie art. 74¹ ustawy o radcach prawnych w związku z art. 10 k.p.k., wszcząć stosowne postępowanie. W ocenie Sądu Najwyższego zachowanie obwinionej spotkało się z prawidłową reakcją ze strony organów korporacji radców prawnych.

Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 6 października 2020 r., II DSI 33/20, LEX nr 3067430 wyraził pogląd, że „to sami radcowie prawni w uchwale dookreślili na czym polegają czyny nieetyczne przy wykonywaniu zawodu radcy prawnego i radcowie prawni są zobowiązani dotrzymywać narzuconych sobie norm. Z kolei zachowania stypizowane w Kodeksie Etyki Radcy Prawnego jako normy korporacyjne (samorządowe) otrzymały dodatkowe wsparcie ustawodawcy w art. 64 i n. ustawy o radcach prawnych w postaci obowiązku ich egzekwowania pod groźbą sankcji dyscyplinarnych. Naruszenie powyższych norm stanowi również naruszenie uprawnień klientów radców prawnych do posiadania przez ich pełnomocników wystarczającego zasobu wiedzy do obsługi klientów. Zobowiązuje do tego stricte profesjonalny charakter usług radcowskich, wymagających stałego podnoszenia kwalifikacji zawodowych, w tym w formach zorganizowanych w ramach korporacji (szkoleń). Nie może ulegać wątpliwości, że zachowanie obwinionej w niniejszej sprawie naruszało prawo korporacyjne samorządu, którego sama jest przecież częścią i to z własnej jej woli. Ewentualne tolerowanie ignorowania przez nią obowiązku szkoleniowego przynajmniej potencjalnie narażało jej klientów na uzyskanie usług o niższym standardzie od radców prawnych, którzy odbyli wymagany zakres doskonalenia zawodowego. Wobec tych ostatnich radca nieodbywający szkoleń byłby również swoście uprzywilejowany, co pozostaje w sprzeczności z zasadniczo równym statusem wszystkich osób wykonujących zawód radców prawnych”.

Powyższy wywód pozostawia bezprzedmiotowym zarzut podniesiony przez skarżącego, tj. obrazy prawa materialnego odnoszący się do wadliwej kwalifikacji prawnej związanej z naruszeniem przez obwinioną art. 6 Kodeksu Etyki Radcy

Prawnego, gdyż jak wskazano wyżej niedopełnienie obowiązku doskonalenia zawodowego mogło godzić chociażby w rzetelność wykonywania czynności zawodowych czy wykonywania ich zgodnie z zasadami etyki zawodowej.

Sąd Najwyższy nie podzielił również zarzutu obrazy przepisów postępowania, mianowicie naruszenia art. 68³ ust. ustawy o radcach prawnych oraz art. 6 k.p.k. w zw. z art. 71¹ pkt 1 ustawy o radcach prawnych, poprzez rozpoznanie sprawy pod nieobecność obwinionej, mimo iż obwiniona usprawiedliwiła swoją nieobecność oraz wniosła o odroczenie posiedzenia.

W postępowaniu dyscyplinarnym nieobecność obwinionego nie tamuje rozpoznania sprawy, priorytetem jest bowiem sprawność postępowania, dlatego winne być stosowane w tym celu wszystkie instytucje postępowania karnego, które cel z art. 2 § 1 pkt 4 k.p.k. w zw. z art. 366 § 2 k.p.k. przybliżają, czy wręcz zapewniają. Należą do nich rozwiązania przewidziane do aktywizowania osób uczestniczących w postępowaniu dyscyplinarnym, których brak aktywności nie wywołuje jednak negatywnych skutków procesowych dla biegu sprawy i jej zakończenia. W szczególności nie tamują dopuszczalności merytorycznego rozstrzygnięcia kwestii odpowiedzialności dyscyplinarnej sprawcy. Sprawność postępowania nie pozostaje przy tym w sprzeczności z zasadą rzetelności i uczciwości procesu, albowiem również jest nierozłącznym elementem składowym prawa do sądu, wyznaczającym standardy każdego procesu, zarówno wg prawa krajowego – art. 45 Konstytucji RP, jak i międzynarodowego – art. 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Sposób prowadzenia obrony zależy wyłącznie od woli obwinionego, który ma również prawo do świadomej rezygnacji z korzystania z udostępnionych przepisami procesowymi form jego realizacji. Tym samym w ramach obowiązku zabezpieczenia postępowania przed obstrukcją procesową Wyższy Sąd Dyscyplinarny Krajowej Izby Radców Prawnych w W., w obliczu zasady wyrażonej w art. 68³ ust. 2 ustawy o radcach prawnych, tj. niestawiennictwo obwinionego lub jego obrońcy na rozprawę, posiedzenie lub na wezwanie rzecznika dyscyplinarnego nie wstrzymuje rozpoznania sprawy lub przeprowadzenia czynności – postąpił słusznie rozpoznając sprawę na rozprawie w dniu 12 października 2021 r.

Przechodząc zaś do wyrażonego w kasacji zarzutu przedawnienia karalności przewinienia dyscyplinarnego oczywistym jest, że termin przedawnienia, określony w art. 70 ust. 1 ustawy o radcach prawnych zostaje przerwany nie w momencie złożenia wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, względnie, jak uważa skarżący, z chwilą przedstawienia obwinionemu zarzutów, ale w momencie podjęcia przez rzecznika dyscyplinarnego decyzji o wszczęciu dochodzenia (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 25.04.2018 r., VI KS 1/18, LEX nr 2481982, postanowienie Sądu Najwyższego z 28.07.2016 r., SDI 58/15, LEX nr 2107107). Zgodnie z odpowiednio stosowanym art. 123 k.p.k. bieg terminu do przedawnienia wszczęcia postępowania dyscyplinarnego (tj. okres 3 lat, vide art. 70 ust. 1 ustawy o radcach prawnych), jak i do przedawnienia karalności przewinienia dyscyplinarnego (tj. 5 lat, vide art. 70 ust. 2 ustawy o radcach prawnych) zaczął biec od dnia następującego, po dniu niewypełnienia obowiązku szkoleniowego, we wskazanym cyklu, który to zakończył się w dniu 31 grudnia 2017 r., co oznacza, że data 1 stycznia 2018 r. otwierała bieg terminu przedawnienia. Z uwagi na to, że w dniu 22 grudnia 2019 r. wydano postanowienie o wszczęciu dochodzenia (akta postępowania sygn. R.D. [...] /1, k. 33), nie można w żaden sposób zgodzić się ze skarżącym, iż doszło do przedawnienia karalności przewinienia dyscyplinarnego zarzucanego obwinionej, a które to stanowić miało bezwzględną przyczynę odwoławczą z art. 439 § 1 pkt. 6 k.p.k.

Pozostałe zarzuty wyrażone w kasacji, w obliczu dojścia przez Sąd Najwyższy do przekonania o oczywistej jej bezzasadności jawią się jako wtórne, do tych, które poddane rozważaniom zostały uznane za chybione. Niniejsze w rezultacie skutkuje bezprzedmiotowością pozostałych zarzutów przedstawionych przez skarżącego.

Mając na względzie powyższe, orzeczono jak w sentencji przedmiotowego postanowienia.